Schweizerische Eidgenossenschaft
Confédération suisse
Confederazione Svizzera
Confederaziun svizra

Swiss Agency for Development and Cooperation SDC

Stalna konferencija gradova i opština

Savez gradova i opština Srbije

PRAVNE NOVOSTI

Bilten SKGO za propise od značaja za lokalnu samoupravu

God. II, br. 9 — Beograd, 25. jun 2019. godine

ZAKON O BESPLATNOJ PRAVNOJ POMOĆI

NOVO

- ✓ Pojam i oblici besplatne pravne pomoći; pružaoci, tražioci i korisnici besplatne pravne pomoći
- ✓ Oblici besplatne pravne podrške i pružaoci besplatne pravne podrške
- ✓ Uspostavljanje Registra pružalaca besplatne pravne pomoći i besplatne pravne podrške
- ✓ Detaljno uređen postupak za ostvarivanje prava na besplatnu pravnu pomoć

NAJZNAČAJNIJA ZAKONSKA REŠENJA

POJAM BESPLATNE PRAVNE POMOĆI

Prema Zakonu, pojam besplatne pravne pomoći obuhvata pravnu pomoć koju korisnik ostvaruje bez naknade, tj. koju on nije dužan da plati onom ko pravnu pomoć pruža. Besplatna pravna pomoć je besplatna samo na liniji odnosa između pružaoca i korisnika. No, njene troškove snosi društvena zajednica, tačnije budžet države ili jedinice lokalne samouprave. I upravo po tome, ona je pomoć i podrška koju društvo pruža svojim siromašnijim građanima i tzv. ranjivim grupama.

Ostvarivanje besplatne pravne pomoći se utvrđuje putem besplatne pravne pomoći u užem smislu, besplatne pravne podrške i besplatne pravne pomoći u prekograničnim sporovima.

Pojam „organ javne vlasti“, u smislu ovog zakona, obuhvata državni organ, organ autonomne pokrajine ili jedinice lokalne samouprave i organizaciju kojoj su poverena javna ovlašćenja.

OBLICI BESPLATNE PRAVNE POMOĆI, PRUŽAOCI, TRAŽIOCI I KORISNICI BESPLATNE PRAVNE POMOĆI

Besplatna pravna pomoć se sastoji od pružanja pravnog saveta, sastavljanja podnesaka, zastupanja i odbrane. Svaki od ovih pojmova je dalje preciziran i određeno je njegovo značenje. Kao što se vidi, besplatna pravna pomoć se pre svega ogleda u pomoći koja se pruža u postupku pred sudom (krivično, građansko, u upravnom sporu itd.), manje je savetodavne prirode (samo jedan slučaj, koji se takođe odnosi na postupak pred sudom).

Zakonom su precizirani slučajevi u kojima nije dozvoljena besplatna pravna pomoć, iako lice ispunjava uslove za pružanje besplatne pravne pomoći, koji obuhvataju privredne sporove; postupak registracije pravnih lica; postupak

naknade štete za povredu časti i ugleda; postupak pred prekršajnim sudom, ako za prekršaj nije zaprećena kazna zatvora; postupak u kome bi vrednost spora bila u očiglednoj i značajnoj nesrazmeri sa troškovima postupka; postupku u kome je očigledno da tražilac pravne pomoći nema izgleda na uspeh, posebno ako se njegova očekivanja ne zasnivaju na činjenicama i dokazima koje je predočio ili ako su suprotna pozitivnim propisima, javnom poretku i dobrim običajima; kada postoji očigledan pokušaj da se zloupotrebi pravo na besplatnu pravnu pomoć ili neko drugo pravo.

Besplatnu pravnu pomoć pružaju advokati i službe pravne pomoći u jedinicama lokalne samouprave, u okviru ovlašćenja koja su advokatima i drugim diplomiranim pravnicima određena zakonom kojim se uređuje odgovarajući postupak (u kome se besplatna pravna pomoć i podrška pruža). Udruženja mogu neposredno pružati besplatnu pravnu pomoć u postupcima ostvarivanja prava na azil i zaštite od diskriminacije.

Besplatnu pravnu pomoć u ime udruženja pružaju advokati, što se odnosi na situacije kada je procesnim zakonima predviđeno da zastupnik mora biti advokat. To znači da se zakonom dopušta da udruženja mogu pružati besplatnu pravnu pomoć u okviru ciljeva zbog kojih su osnovana tako što će po svom izboru angažovati advokate da u ime tih organizacija pružaju besplatnu pravnu pomoć. Ako se zakonima koji uređuju odgovarajući postupak ne zahteva da zastupnik mora biti advokat, onda besplatnu pravnu pomoć u udruženju pruža diplomirani pravnik. Ova odredba omogućava da udruženja koja se bave zaštitom ljudskih i manjinskih prava i sloboda neposredno pružaju besplatnu pravnu pomoć u oblastima pravne zaštite u kojima su angažovana (ženama žrtvama nasilja u porodici, partnerskog i seksualnog nasilja, prava LGBT osoba, Roma, dece, osoba sa invaliditetom i drugo). Takođe, **besplatnu pravnu pomoć u JLS pruža diplomirani pravnik**.

Pored ovih uslova, dodatni uslov da se pruža besplatna pravna pomoć jeste i da je pružalac upisan u Registar pružalaca besplatne pravne pomoći i besplatne pravne podrške. Propisano je i da pružaoci besplatne pravne pomoći mogu da pružaju i besplatnu pravnu podršku, saglasno svojim ovlašćenjima propisanim zakonom, odnosno u okviru ciljeva zbog kojih su osnovani. Takođe, propisano je da **JLS može organizovati zajedničku službu pravne pomoći sa drugim pružaocem**, u okviru ovlašćenja koja su tim pružaocima poverena ovim zakonom, ali ne može u potpunosti preneti svoje obaveze na drugog pružaoca.

OBLICI BESPLATNE PRAVNE PODRŠKE I PRUŽAOCI BESPLATNE PRAVNE PODRŠKE

Besplatna pravna podrška se sastoji od pružanja opšte pravne informacije, popunjavanja formulara, sastavljanja javnobeležničke isprave i posredovanja u rešavanju sporova. Svaki od ovih pojmova je dalje preciziran i određeno je njegovo značenje.

Pružaoci besplatne pravne podrške su javni beležnici, posrednici u rešavanju sporova i pravni fakulteti. Javni beležnici, u okviru svojih ovlašćenja određenih zakonom kojim se uređuje javno beležništvo, sastavljaju javnobeležničke isprave. Posrednici posreduju u rešavanju sporova u okviru svojih ovlašćenja određenih zakonom. Pravni fakulteti pružaju opšte pravne informacije i popunjavaju formulare. Propisuje se i da pružaoci besplatne pravne podrške ne smeju da pružaju besplatnu pravnu pomoć.

Utvrđeno je da se besplatna pravna pomoć koju pružaju advokati, izuzev pravnog saveta, kao i sastavljanje javnobeležničkih isprava i posredovanje u rešavanju sporova pružaju samo tražiocima kojima se to odobri. Prema tome, sastavljanje podnesaka, zastupanje i odbrana kao oblici besplatne pravne pomoći podležu odobrenju, kao i dva oblika besplatne pravne podrške (sastavljanje javnobeležničke isprave i posredovanje u rešavanju sporova). Razlog za to je što su posredi jedini oblici pružanja pravne pomoći i podrške koji se pružaocu nadoknađuju iz javnih sredstava (budžeta Republike Srbije ili JLS). Odobrenje daje (ili odbija) organ uprave u jedinici lokalne samouprave.

REGISTAR PRUŽALACA BESPLATNE PRAVNE POMOĆI I BESPLATNE PRAVNE PODRŠKE

Predviđeno je da se pružaoci besplatne pravne pomoći i podrške upisuju u Registar koji vodi ministarstvo nadležno za poslove pravosuđa, kao jedinstvenu javnu elektronsku bazu podataka. Način upisa i vođenje Registra bliže će se urediti aktom ministra. U Registar se, pored propisanih obaveznih podataka, upisuju i podaci o obliku besplatne pravne pomoći i obliku besplatne pravne podrške koju je pružalac ovlašćen da pruža, zatim podaci o posebnoj stručnoj

kvalifikaciji pružaoca ili lica koje pruža besplatnu pravnu pomoć ili besplatnu pravnu podršku kod pružaoca. Na zahtev pružaoca, u Registar se upisuju i podaci o posebnostima pružanja besplatne pravne pomoći ili besplatne pravne podrške (telefonom, elektronskom poštom i sl). U slučaju da je JLS organizovala zajedničku službu besplatne pravne pomoći sa drugim pružaocem, podaci o zajedničkoj službi upisuju se uz podatke o svakom pružaocu.

Zakonom je predviđena obaveza obaveštavanja o promeni podataka iz Registra, a takođe predviđeni su i razlozi za brisanje iz Registra. Registar će biti javna baza podataka, pa će i sami korisnici moći da imaju uvid u liste pružalaca besplatne pravne pomoći i besplatne pravne podrške. Registar se vodi u skladu sa propisima o zaštiti podataka o ličnosti, dakle javnosti će biti dostupni samo oni podaci koji su neophodni da bi se ostvarila svrha Registra.

OBAVEZE JLS

JLS kao pružaoci besplatne pravne pomoći odnosno besplatne pravne podrške dužne su da organizuju službu besplatne pravne podrške, koja besplatno pruža opšte pravne informacije u okviru njihove nadležnosti. JLS su dužne da organizuju pružanje besplatne pravne podrške, odnosno obrazuju službu pravne pomoći u roku od 12 meseci od dana stupanja na snagu ovog zakona.

Pružalac vodi evidenciju o pruženoj besplatnoj pravnoj pomoći koja sadrži lično ime svakog korisnika kome je pružio besplatnu pravnu pomoć i oblik pružene besplatne pravne pomoći. Pružalac o tome podnosi ministarstvu redovan godišnji izveštaj do 31. januara tekuće godine za prethodnu godinu. Način vođenja evidencije propisaće ministar.

Pružaoci besplatne pravne pomoći dužni su da usvoje kodeks profesionalne etike o pružanju besplatne pravne pomoći.

Podaci o licima koji pružaju opšte pravne informacije u državnim organima i organima javne vlasti se ne upisuju u Registar, a besplatna pravna pomoć koju pružaju finansira se iz budžeta Republike Srbije ili JLS (iz sredstava za redovne delatnosti). Takođe, predviđeno je da JLS organizuje službu pravne pomoći i pruža besplatnu pravnu pomoć (prema odredbama zakona kojima se uređuju postupci pred sudom i drugim državnim organima).

POSTUPAK ZA OSTVARIVANJE PRAVA NA BESPLATNU PRAVNU POMOĆ

Zahtev za odobravanje besplatne pravne pomoći podnosi se organu opštinske uprave ili uprave grada Beograda (u daljem tekstu: organ uprave) – dakle organu uprave JLS, prema mestu prebivališta ili boravišta tražioca, ili mestu pružanja besplatne pravne pomoći. Zahtev se podnosi pismeno ili usmeno na zapisnik ili elektronskim putem u skladu sa zakonom, a može se podneti i preko zakonskog zastupnika, punomoćnika ili drugog lica koje podnosilac odredi. Na zahtev se ne plaća taksa. Propisano je da se na postupanje organa u postupku ostvarivanja prava na besplatnu pravnu pomoć primenjuje zakon kojim se uređuje opšti upravni postupak ako ovim zakonom nije drugačije propisano. Obrazac zahteva propisuje ministar nadležan za poslove pravosuđa.

Status zaposlenog diplomiranog pravnika u organu uprave nije dovoljan da bi zaposleni mogao da odlučuje o zahtevima za pružanje besplatne pravne pomoći. Neophodna su dodatna znanja. Ona se materijalizuju kroz dozvolu koju izdaje ministarstvo nadležno za poslove pravosuđa. Dozvola se izdaje diplomiranom pravniku koji ima preko tri godine radnog iskustva na poslovima pravne struke i potvrdu o uspešno završenoj obuci za primenu ovog zakona. Dozvolu izdaje ministar, na tri godine. Organizaciju i način sprovođenja obuke za primenu ovog zakona propisuje ministar. Takođe, Zakonom su utvrđeni i razlozi za oduzimanje dozvole. Rešenje o oduzimanju dozvole je konačno u upravnom postupku, što znači da može da se pobija u upravnom sporu.

Propisano je da je postupak o zahtevu za odobravanje besplatne pravne pomoći hitan i određeni su rokovi za postupanje organa uprave. Imajući u vidu precizno utvrđene uslove za korišćenje besplatne pravne pomoći, Zakonom je predviđen kratak rok za odlučivanje po zahtevu tražioca.

Protiv rešenja o odobravanju besplatne pravne pomoći žalba nije dozvoljena. Protiv rešenja o odbijanju zahteva može se podneti žalba ministarstvu, u roku od 8 dana od dana prijema rešenja, odnosno u roku od 8 odnosno 3 dana od

isteka roka posle koga se smatra da je zahtev odbijen. Ministarstvo je dužno da o žalbi odluči u roku od 15 dana od prijema žalbe, i rešenje o žalbi je konačno u upravnom postupku.

U slučaju da se posle donošenja rešenja o odobravanju besplatne pravne pomoći sazna za činjenice koje ukazuju na to da korišćenje besplatne pravne pomoći nije bilo opravdano, organ uprave po službenoj dužnosti ukida rešenje o odobravanju besplatne pravne pomoći. Protiv rešenja o ukidanju rešenja o odobravanju besplatne pravne pomoći može se podneti žalba ministarstvu, u roku od 8 dana od dana prijema rešenja. Žalba ne odlaže izvršenje rešenja, a rešenje o žalbi je konačno u upravnom postupku.

Organ uprave vodi evidenciju koja sadrži zahteve za odobravanje besplatne pravne pomoći, rešenja koja su doneta o zahtevu za odobravanje besplatne pravne pomoći i rešenja o ukidanju rešenja o odobravanju besplatne pravne pomoći.

FINANSIRANJE BESPLATNE PRAVNE POMOĆI I BESPLATNE PRAVNE PODRŠKE

Besplatna pravna pomoć koju pruža služba pravne pomoći u JLS finansira iz budžeta JLS. Kad besplatnu pravnu pomoć pružaju advokati ili kad se sastavlja javnobeležnička isprava ili posreduje u rešavanju spora, JLS snosi 50% naknade za pružanje besplatne pravne pomoći ili sastavljanje javnobeležničke isprave ili posredovanje u rešavanju spora, dok 50% naknade snosi Republika Srbija, preko ministarstva. Zastupanje u prvostepenom upravnom postupku ne finansira se iz budžeta Republike Srbije, niti budžeta JLS. Besplatna pravna pomoć i besplatna pravna podrška mogu da se finansiraju i iz donacija i projektnog finansiranja. Pružanje pravne pomoći može se finansirati iz sopstvenih prihoda, odnosno ***pro bono*** pružanjem usluga, u skladu sa već postojećom praksom.

Propisano je da je Republika Srbije dužna da 50% od vraćenih sredstava odmah uplati JLS kada su zajednički snosili naknadu za pruženu besplatnu pravnu pomoć koju je pružio advokat, za sastavljanje javnobeležničke isprave ili posredovanje u rešavanju spora iz budžetskog razdela ministarstva nadležnog za poslove pravosuđa. Bliža pravila o načinu vraćanja primljenih novčanih sredstava propisuje ministar nadležan za poslove pravosuđa.

VAŽENJE I PRIMENA

Narodna skupština Republike Srbije je 9. novembra 2018. usvojila Zakon o besplatnoj pravnoj pomoći koji je stupio na snagu **21. novembra 2018., a počeće da se primenjuje od 1. oktobra 2019. godine.**

Urednik biltena Pravne novosti: Maja Stojanović Kerić, šef Odeljenja za pravni sistem lokalne samouprave
Kontakt: maja.stojanovic@skgo.org i 011/735-79-35

Možete nas pratiti i preko:

Ovu uslugu SKGO realizuje u okviru projekta „Institucionalna podrška SKGO – treća faza“, koji podržava Vlada Švajcarske